

ნ. პ. როსტომაშვილი.

ქართველთა ტომი.

КАРТВЕЛЬСКОЕ ПЛЕМЯ.

И. П. Ростововъ.

Handwritten signature in red ink.

თბილისი
სტამბა ეჭ. ივ. ხელაძის
1896

ТИФЛИСЬ
Типографія Е. И. Хеладзе
1896

Дозволено цензурою, 4 декабря 1896 года.

39635

მ კ ი თ ხ გ ე ლ ს.

თქმა არ უნდა, რომ „ქართველთა ტომის“ ზოგიერთი განყოფილება სასურველად სრული არ არის, მაგრამ ამას იმედია მოგვიტევენს მკითხველი, როგორც პირველს ნაბიჯს ამ გვარს გამოცემებში. ამის შემდეგ ჩვენ უფრო მეტის მხნეობით ვეცდებით ამ შრომის ყოველ მხრივ შევსება-შემეშავებას და თავის დროზედ გაცილებით უფრო სრულიად და უკეთესად გამოვცემთ მას.

ჩვენ ამით არ ვათავებთ ჩვენი ტურფა ქვეყნის დასურათებას და 1897 წელშიაც გამოვცემთ მეორე, ამაზედ გაცილებით უფრო დიდს, ალბომს—„საქართველო სურათებში“, რომელშიაც დახატული და აღწერილი იქნება, ქართულად და რუსულად, **ორასი** სურათი საქართველოს შესანიშნავი დაბა-ქალაქებისა, ციხეებისა, ეკლესიებისა და მონასტრებისა.

ვინც ახლავე დაიკვეთს 1897 წლის ალბომს, მას იგი საუცხოველად **5 მანეთად** გაეგზავნება, ხოლო გამოსვლის შემდეგ **8 მანეთად** ეღირება.

იმედი გვაქვს, რომ ჩვენი საზოგადოება თანაგრძნობას არ მოგვაკლებს ამ საქმეში.

ხელის მოწერა მიიღება თბილისში: 1) თვით გამომცემელთან ივანე პავლეს ძე როსტომაშვილთან (გრაფის ქუჩა, № 5, ფოსტის კანტორასთან ახლო); 2) ექვთიმე ხელაძის სტამბაში და 3) წერა-კითხვის საზოგადოების წიგნის მაღაზიაში.

ივანე როსტომაშვილი.

Ч и т а т е л ю.

Нечего говорить, что нѣкоторые отдѣлы „Картвельскаго племени“ не совсѣмъ полны, но надѣемся, что читатель простить этого намъ, какъ первый шагъ въ изданіи подобнаго рода. Мы не остановимся на этомъ и употребимъ все усилія пополнить настоящее изданіе по всемъ отдѣламъ и въ свое время издадимъ его далеко полнѣе и лучше.

Въ слѣдующемъ, 1897 году мы издадимъ второй, далеко обьемистѣе сего, альбомъ: „ГРУЗИЯ ВЪ КАРТИНАХЪ“, въ которомъ помѣстимъ и опишемъ на грузинскомъ и русскомъ языкахъ 200 лучшихъ снимковъ замѣчательныхъ городовъ, сель, крѣпостей и монастырей Грузіи.

Цѣна альбома на 1897 годъ въ роскошномъ переплетѣ—5 рублей съ пересылкой, послѣ-же выхода въ свѣтъ, цѣна его будетъ повышена до 8 рублей.

Подписка принимается въ Тифлисѣ: 1) у самаго издателя, Ивана Павловича Ростомова (Графская ул. № 5, близъ почтовой конторы); 2) въ типографіи Ев. Ив. Хеладзе на Лорисъ-Мел. ул. и 3) въ книжномъ магазинѣ Общества Распространенія Грамотности среди Грузинъ (Карзанъ-сарай Грузинскаго Дворянства).

И. П. Ростомовъ.

ქ ა რ თ ლ ი .

ქართლი ეწოდება საქართველოს შუა გულს, მდინარე მტკვრის ხეობას, მარჯვნივ და მარცხნივ, დაწყებული მდინარე ხრამიდან ვიდრე ბორჯომამდე და სურამის მთებამდე. ხოლო უწინ, ქართლათვე იწოდებოდა მტკვრის დანარჩენი ხეობაც მის სათავემდის.

მთლათ ამ სივრცეზე სცხოვრობს 200,000 სულამდე ქართველი, წოდებული **ქართლებუბად**, სარწმუნოებითა და ენითა ქართულითა.

ქართლები მისდევენ ხვნა-თესვას, მევენახობას, მეფუტკრობას, ბაღოსნობა-მეხოსტნობას და საქონლის მოშენებას.

ვახუშტის სიტყვით ქართლებნი და საზოგადოათ ქართველნი, კაცნი და ქალნი, არიან შვენიერნი, ჰაეროვანნი, წერწეტნი, განსაკუთრებით ქალნი, იზეითად სქელნი, მხნენი მუშაკნი, ჭირთა მომთმენნი, ცხენსა ზედა და მხედრობათა შინა კადნიერ, მკვირცხლნი, მსწრაფლნი, ასე რომ ზოგი ჰჰ ეჯს (ეჯი ექესი ვერსია) თორმეტ საათში გაირბენსო. ლაშქარში არიან ახოვანნი, საქურველთ მოყვარენი, ამაყნი, ლალნი, სახელის მეძიებელნი, სტუმართა და უცხოთა მოყვარენი, მხიარულნი, ასე რომ, თუ ორნი ანუ სამნი არიან, არაფერს შეიჭირვიან, უხვნი, საუნჯეთა არა მესველნი, გონიერნი, მსწრაფლ-მიმხდომნი, მჩემებელნი, სწავლის მოყვარენი, ურთიერთის მიმყოლნი, სიკეთის დამსწავლელნი და მიმგებელნი, სირცხვილის მდევარნი, კეთილ-ბოროტზე ადვილათ მიმდევნი, დიდების მოყვარენი, თვალ-მგებნი, მოთაკილენი.

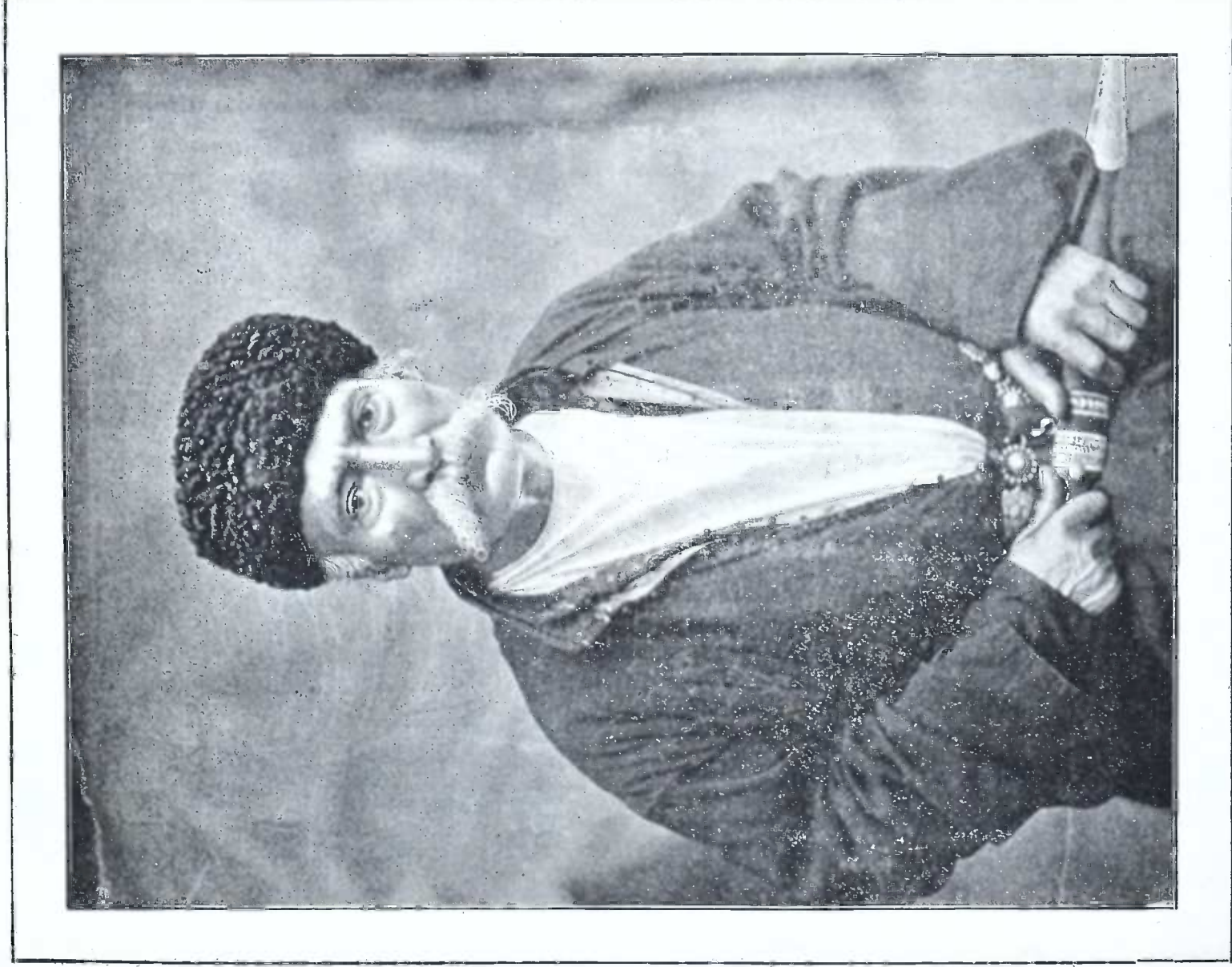
Картли или Карталинiя.

Картли или Карталинiєю наз. средняя часть Грузiи, бассейнъ р. Куры, отъ рѣки Храма до Боржома и Сурамскихъ горъ. Въ старину-же въ составъ Картли входилъ и весь остальной бассейнъ Куры до верховьевъ ея.

Въ Карталинiи живетъ до 200,000 душъ картвельцевъ, именуемыхъ карталинцами, исповѣдывающихъ христіанскую вѣру и говорящихъ на картвельскомъ языкѣ.

Карталинцы занимаютъ: хлѣбопашествомъ, винодѣліемъ, садоводствомъ, пчеловодствомъ и скотоводствомъ.

По словамъ географа Вахуштія, карталинцы и вообще картвельцы народъ красивый, статный, особенно женщины, бодрые и крѣпкіе работники, виносливый въ бѣдствiяхъ, отважные всадники и войны, проворный, скорый, такъ что нѣкоторые въ 12 часовъ проходятъ пѣшкомъ 33 эджи (одинъ эджи—6 верстъ), мужественный, оружелюбивый, гордый, смѣлый, честолюбивый, гостепрiимный, веселый, щедрый, умный, смѣтливый, любознательный, самонадѣянный, общительный, добропомнящій, стидливый, одинаково легко поддающійся на добро и зло, славолюбивый, любопытный, щекотливый.

ქობულაძე. კართველცე (გუზინი).

ქართველი თავადიშვილი. Грузинский князь.

ქართული აზნაურები. Карталинские дворяне.

ქართველი მკაქაძე. გრუზინი — გოროჯინი.

პატარა ქართველი. Маленький груз.

ქსრ. ქ. ქათამაძე. Грузинка въ шубкѣ.

*ქსრ. ქ. ქათამაძე ?
ქსრ. ქ. ქათამაძე*

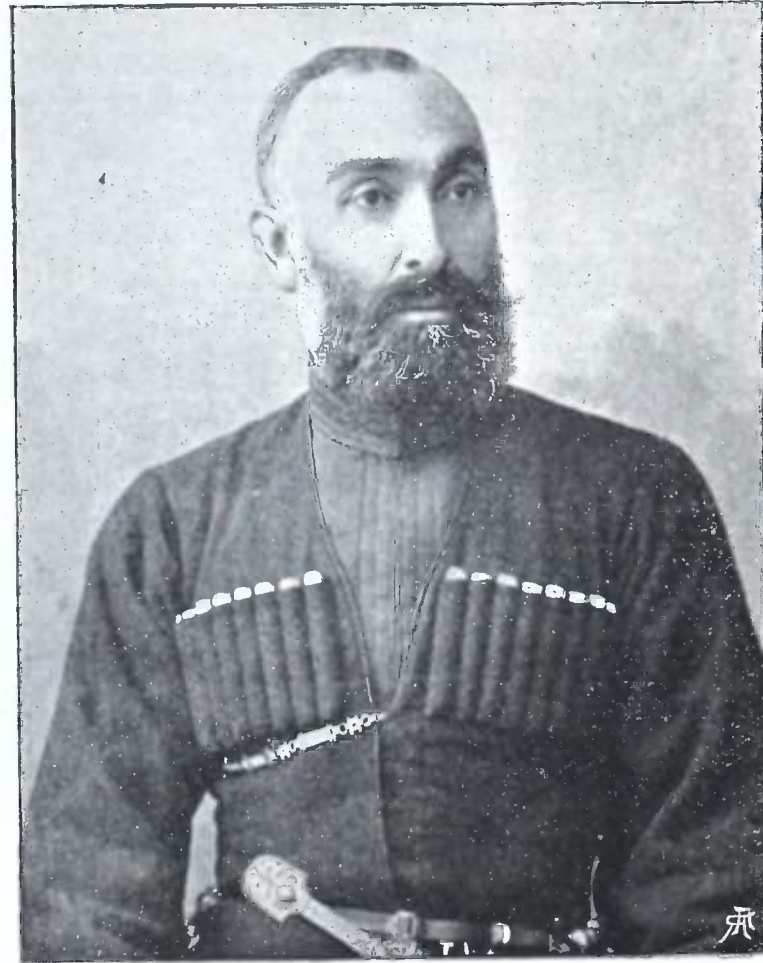
*ქსრ. ქ. ქათამაძე
(ქსრ. ქ.)*

ქართული მოქალაქის სსხლობა. Семья карталинского горожанина.

პატარა ქართველები. Маленькіе грузины.

ქათალო. Карталинець.

ქართველი ბეჭელები და ჩაფარები. Грузинские пристава и чапары.

ქართველი კნეინა. Грузинка — княгиня.

ქართული ქლები, დები. Карталинки, сестры.

ქართველი მონაზონი. გრუზინკა — მონახინია.

ქართველი მსახიობნი. Грузинские актеры.

„სამეფო“

სამეფო

ქა

ქართველი მსახიობნი. Грузинские актеры.

("საქართველო")

ქართველები დღეობაში. Грузины на храмовомъ праздникѣ.

ჯივხელის სახლობა ზემო ქართლში. Семья джавахетца въ Ахалъ. უზაძე.

39635

ქართველი ქულაჯაში. გრუზინი ვს კულადჯი (ვს შუბკი).

ქართველი კინტო. გრუზინი — კინტო.

იხილეთ აქვე

ქართველები ყარაჩოხულ ტანისამოსში. Грузины въ черныхъ чохахъ (черкескахъ).

კახეთი.

კახეთად საზოგადოთ იწოდება საქართველოს აღმოსავლეთის ნაწილი, მდინარე ალაზნის და იორის ხეობანი.

მთლათ ამ სივრცეზე სცხოვრობს 160,000-მდე სული ქართველი, **კახელებად** წოდებულნი, ენითა და სარწმუნოებითა ქართლისათა.

კახელები უმთავრესად მისდევენ: ხენა-თესვას, მევენახობას (კახური ღვინო უკეთესია მთელს საქართველოში), ბაღოსობა-მეხობას, მეფუტკრობას, აბრეშუმის ჭიის მოყვანას და საქონლის მოშენებას.

ვახუშტის სიტყვით კახელები არიან: შვენეირნი, ჰაეროვანნი, მგავსნი ყოველთა ქართველთა ზნითა, ჩვეულებითა და ქცევითა, არამედ ლალნი, ამაცნი, მესობენი, დიდ-მოქმეღნი, მეჩხუბარნი, შემმართებელნი, ერთგულნი, მაგარნი, მხენნი, მიმყოღნი ურთი-ერთობისა.

Кахетія.

Кахетією вообще наз. восточная часть Грузіи, бассейны р.р. Алазани и Іоры.

На всемъ этомъ пространствѣ живетъ около 160,000 душъ картвельцевъ, именуемыхъ кахетинцами съ вѣрой и языкомъ карталинцевъ.

Кахетинцы занимаются: земледѣліемъ, винодѣліемъ (кахетинское вино считается лучшимъ во всей Грузіи), садоводствомъ, огородничествомъ, пчеловодствомъ, шелководствомъ и скотоводствомъ.

По словамъ Вахуштія кахетинцы народъ красивый, статный, похожій на остальныхъ картвельцевъ нравомъ, обычаями и образомъ жизни, отважный, смѣлый, гордый, хвалолюбивый, рѣчистый, вѣрный, стойкій, храбрый, общительный.

კახელი ქობულაძე. Кахетинецъ изъ Сигнахскаго уѣзда.

კახელი. Кахетинецъ.

კახელები რთველში. *Кахетинцы при сборѣ винограда.*

კახელი თავადიშვილი. Кахетинскій князь.

კახელი გზაში. Кахетинець въ дорогѣ.

პურის ცხობა კახეთში. Хлебопечение въ Кახетіи.

ჭილაობა კახეთში. Борьба въ Кახетіи.

თუშეთ-შავ-ხევსურეთი.

თუშ-ფშავ-ხევსურეთი ძვეს მდინარე ალაზნის, ანდაქის ყოისუს და არაგვის ზემო ხეობებში და უჭირავს ადგილი მეტად მთიანი და გრილი.

რიცხვით თუშები იქნებიან 6,000, ხევსურნი—7,000 და ფშავნი—9,000 სული ორივე სქესისა, ენითა და სარწმუნოებითა ქართველითა.

თუშნი უმეტესად მისდევენ ცხვრის მოშენებას, ხოლო ფშავ-ხევსურნი—ხენათესვას (სთესენ ქერს) და საქონლის და ფუტკრის მოშენებას.

ვახუშტის სიტყვით თუშნი არიან ბრძოლასა შინა შემმართველნი, ძლიერნი და მხედარნი წარმატებულნი, ხოლო ფშავ-ხევსურნი არა.

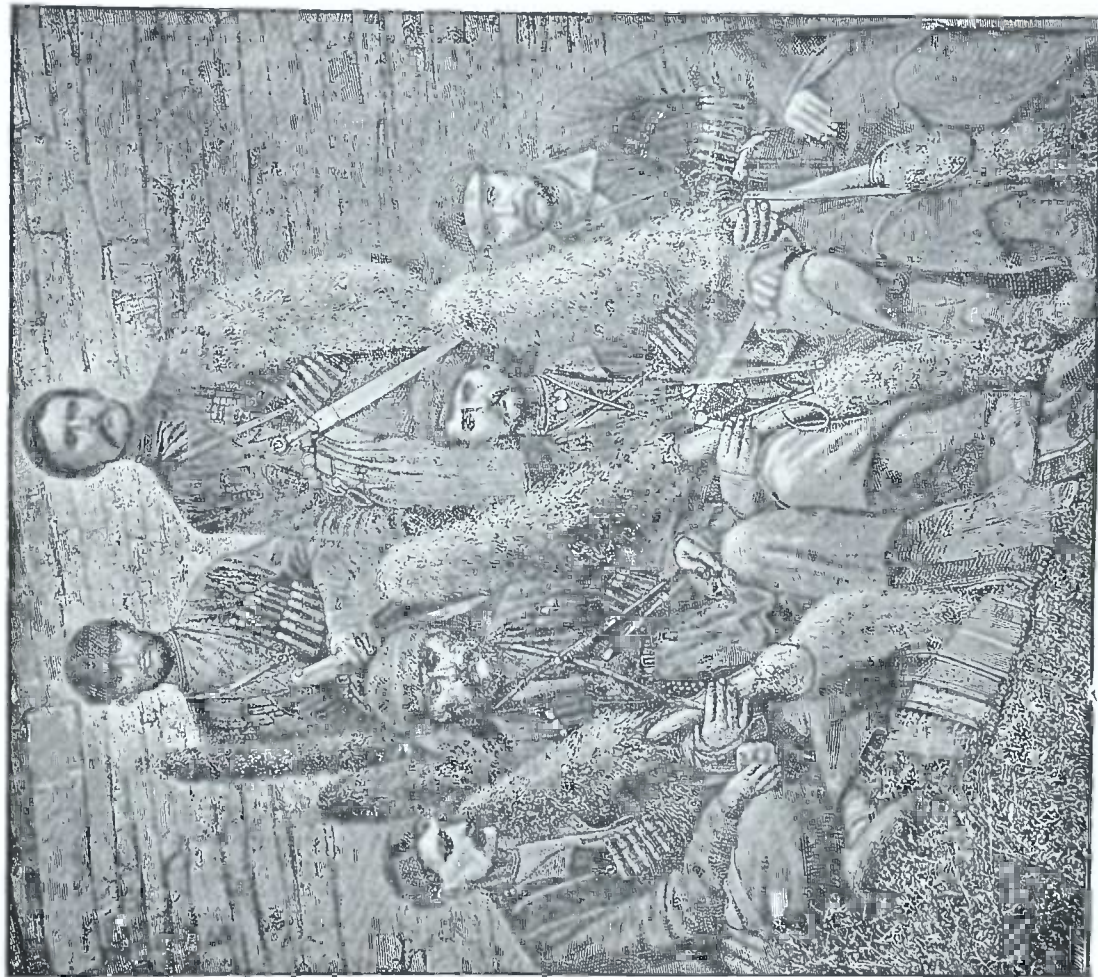
Тушетія, Пшаветія и Хевсуретія.

Тушетія, Пшаветія и Хевсуретія суть стверныя горныя части Кавказа у верховьев р. р. Алазани, Арагвы и Андійскаго Койсу, восьма гористыя и прохладныя.

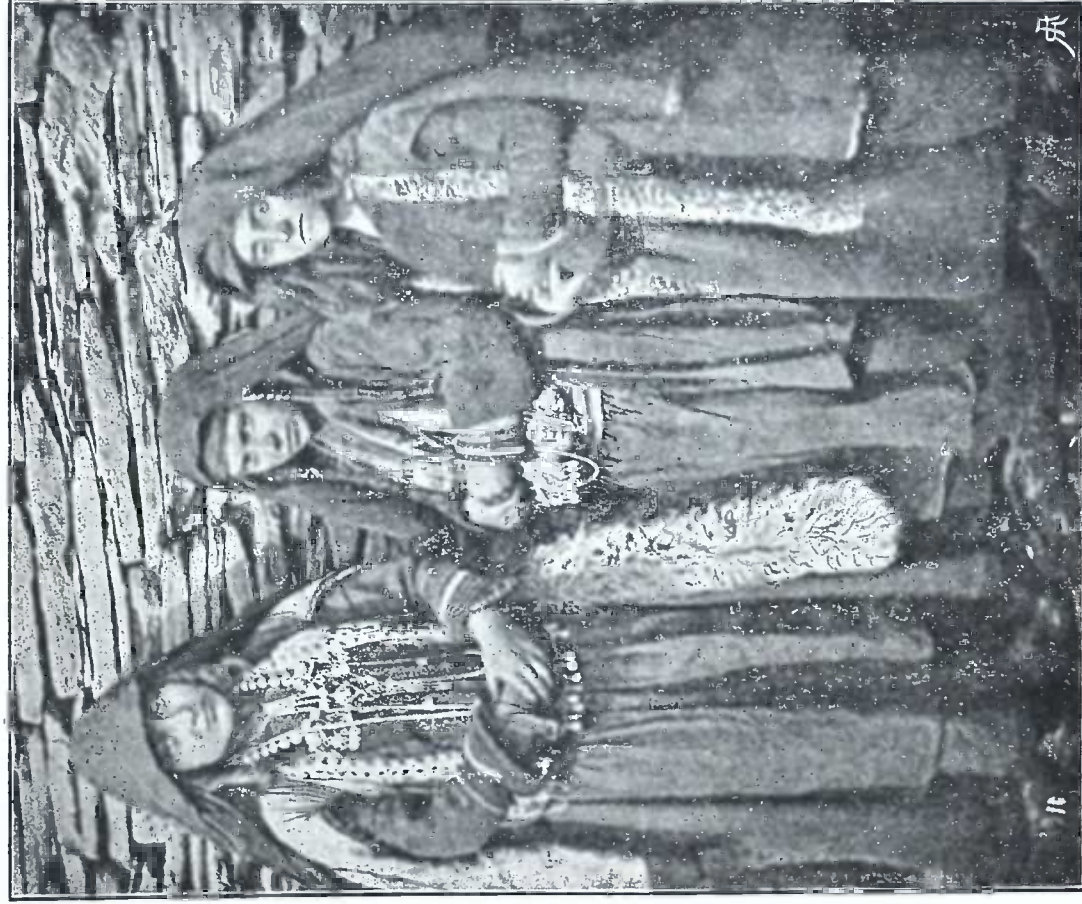
Число тушинъ достигаетъ до 6,000, Хевсуровъ—до 7,000 и пшавовъ до 9,000 душъ обоого пола, съ языкомъ и върой картвельцевъ.

Тушины преимущественно занимаются овцеводствомъ, а хевсуры и пшавы—земледѣиємъ (сѣютъ ячмень), скотоводствомъ и пчеловодствомъ.

По словамъ Вахуштія тушины народъ храбрый, мужественный, сильный и отличные всадники, Хевсуры-же и Пшавы стоятъ далеко ниже ихъ.

თუშები. ტუშინი.

თუშის ქალები. ტუშინკი.

თუმის ქალები. ტუშინკი.

თუშები ბინაზე. ტუშინი უ იურტი.

თუშები. ტუშინი.

ხეცურები ფარ-ჯავშნით. ზეცური ვაჟი.

ხეცურები. ზეცური.

ფარიკაობა ხევსურთა. Фехтованіе хевсуровъ.

ფშაელები. Пшавцы.

ს ა ი ნ გ ი ლ ო .

საინგილოს უჭირავს ზაქათალის ოლქის სამხრეთ-აღმოსავლეთის ნაწილი და არის მეტათ მდიდარი ბუნების ადგილი.

წინედ ინგილოელები სულ ქრისტიანები იყვნენ, ხოლო, შაჰ-აბაზ (XVI ს.) დიდის დროდამ ლეკებმა დასძლიეს ისინი და მახმადიანობა მიაღებინეს. ამ ჟამად ინგილოელები კვალად უბრუნდებიან მამა-პაპურ რჯულს, ასე რომ 12,000 ინგილოში, ნახევარი უკვე ქრისტიანია.

როგორც ქრისტიანი, ისე მახმადიანი ინგილოელები ლაპარაკობენ ქართულად, მაგრამ ლეკურიც თითქმის ყველამ იცის.

ინგილოელები მისდევენ ხვან-თესვას, მევენახობას, ბაღოსნობა-მებოსტნობას და ქიის მოყვანას.

ინგილოელები სუფთა, პატოსნური სიტყვა-პასუხის და თავისუფლების მოყვარე ხალხია; იმათიკარ-მიდამო რომ ნახოთ — მოგეწონებათ.

И н г и л о .

Ингило занимает юго-восточную часть Закатальского Округа и есть страна весьма богатая природой.

Прежде ингилойцы всё исповѣдывали христианскую вѣру, но со времени Шахъ-Абасса Великаго (XVI в.), лезгины восторжествовали надъ ними и распространили среди нихъ магометанство.

Нынѣ ингилойцы снова возвращаются въ лоно вѣры предковъ своихъ, такъ что, изъ 12,000 всего числа ингилойцевъ, половина уже — христиане.

Какъ христиане, такъ и магометане ингилойцы говорятъ картвельскимъ языкомъ, хотя каждый ингилоецъ хорошо знаетъ и лезгинскій языкъ.

Ингилойцы занимаются земледѣліемъ, винодѣліемъ, садоводствомъ, огородничествомъ и шелководствомъ.

ინგილოვლები. ინგილოიცი.

ინგილოვლი ქალები. ინგილოიკი.

იმერეთი.

სურამის მთებით საქართველო განიყოფება ორ დიდ ნაწილად: აღმოსავლეთის ნაწილს ეწოდება **აშქრეთი**, ხოლო დასავლეთისას—**იშქრეთი**. ამერეთს შეადგენს ქართლი და კახეთი, ხოლო იმერეთს—საკუთრივ იმერეთი, გურია, სამეგრელო, სვანეთი, ძველი მესხეთი და ჭანეთი ანუ ლაზისტანი.

საკუთრივ იმერეთს უჭირავს მდ. რიონის ხეობათა უმეტესი ნაწილი და განიყოფება ორ ნაწილად: **ზემო და ქვემო იმერეთად**. ზემო იმერეთი (რაჭა და ყვირილას ხეობა) მთიანი ადგილია, ხოლო ქვემო იმერეთი (ქუთაისის მხარე)—ვაკე.

მთელს საკუთრივ იმერეთში სცხოვრობს 420,000 სული ქართველი, წოდებულნი **იმერლებად**.

იმერლები მისდევენ: ხვნა-თესვას, მებაღობას, მებოსტნობას, მეფუტკრობას, აბრეშუმის ქიის მოყვანას და ვაჭრობა-მრეწველობას.

ვახუშტის სიტყვით იმერნი არიან: უშვენიერესნი და უჰაეროვნესნი, ასე რომ თვით გლეხთა შვილები ჰგვანან წარჩინებულთა შვილებსა, სუფთანი, სამოსელთა გამწყსონი, ეგრეთვე ცხენთა, იარაღთა და საჭურვლისა, ცქვიტნი, კისკასნი, ენა-ტკბილნი, უცქვიტესად მოუბარნი, ფიცხნი, ბრძოლაში შემმართველნი და ძლიერნი, ხოლო არა სულგრძელნი მას შინა და სხვათა შინაცა, უხენი და მომხვეჭნი, მომღერალ-მგალობელნი და მწიგნობარნი წარჩინებულნი, სარწმუნოებითა და ენითა ქართველთა თანა აღმსარებელნი.

И м е р е т ი ა.

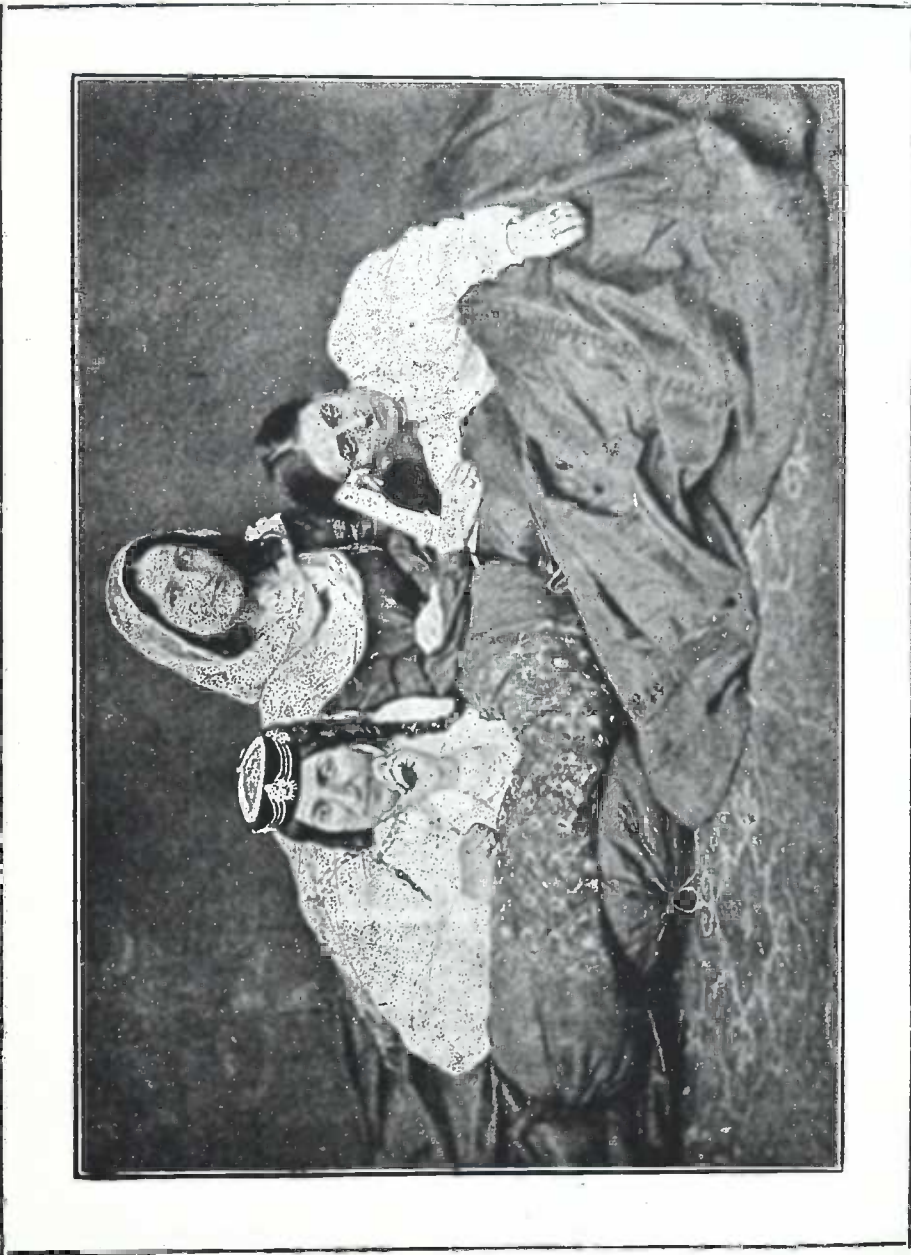
Сурамскими горами Грузія раздѣляется на двѣ большія части: восточная наз. **Амерети**, значитъ „по сію сторону“, а западная—**Имерети**, значитъ „по ту сторону“. Амеретию составляютъ вышеописанныя Карталинія и Кахетія, а Имеретию—собственно Имеретія, Гурія, Мингрелія, Сванетія, Древняя Месхетія и Дчанети или Лазистанъ.

Собственно Имеретія занимаетъ большую часть бассейна р. Ріона и раздѣляется на двѣ части: Верхнюю и Нижнюю Имеретию. Верхняя Имеретія (Рача и бассейнъ р. Квирилы)—гориста, а Нижняя (Кутаисскій уѣздъ)—низменна. Въ Имеретіи живетъ около 420,000 душъ картвельцевъ, именуемыхъ **имеретинами**. Имеретины занимаются: хлѣбопашествомъ (сѣютъ преимущественно кукурузу и гоми), винодѣліемъ, садоводствомъ, огородничествомъ, пчеловодствомъ, торговлею и промышленностью.

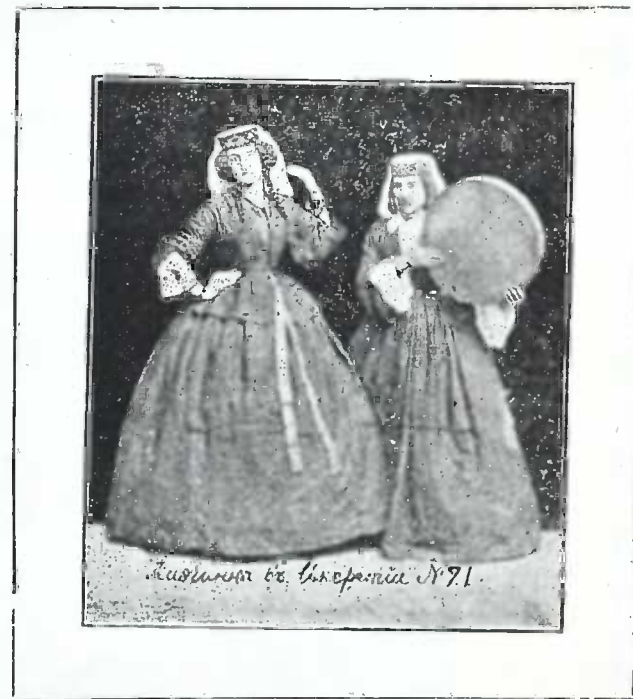
По словамъ Вахуштіа Имеретины народъ красивѣйшій и статнѣйшій, такъ что даже дѣти крестьянъ похожи на дѣтей аристократовъ, большіе любители хорошаго одѣянія, коня и оружія, ловкій, расторопный, сладкорѣчистый, быстро говорящій, вспыльчивый, предприимчивый, храбрый, щедрый, пѣвцы и книжники превосходные, съ вѣрой и языкомъ картвельцевъ.

მებრლები. იმერეთის.

იმერული ქალები. იმერეტი — კნაგინი.

ცეკვა იმერეთში. Танецъ въ Имеретіи.

კავიანი ვ. სკერძია № 71.

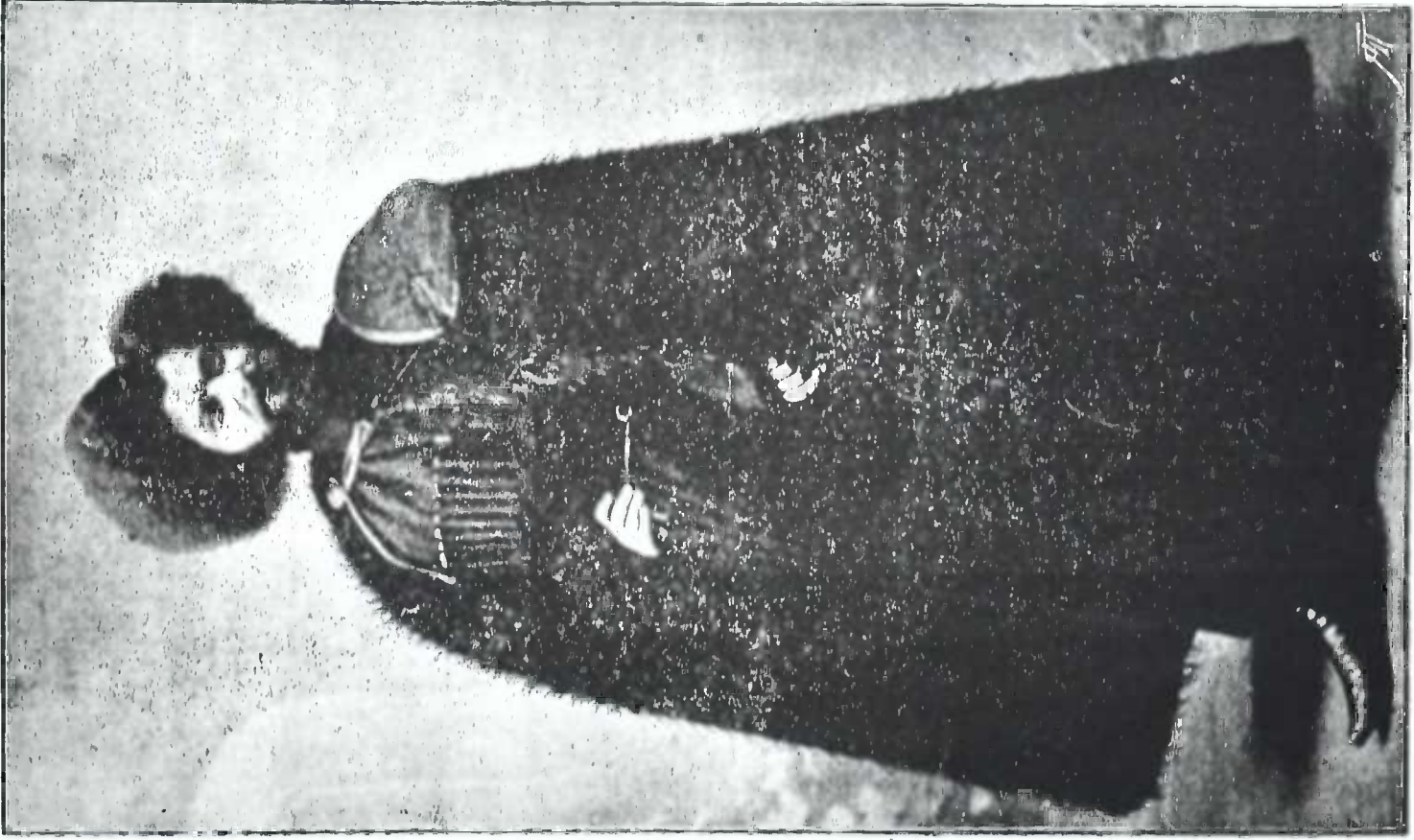
მცხეთელი. იმერეთი.

მცხეთელი. იმერეთი.

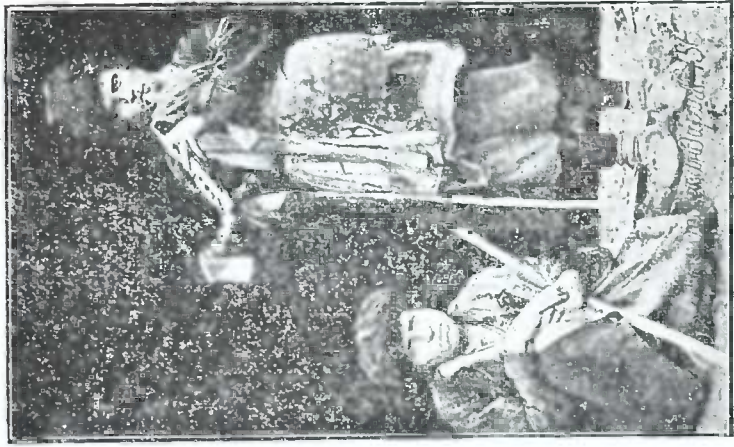
(სამხრეთი კავკასია) მცხეთის

მცხ.

ამუგლი ხადოსი. იმერტინი ვი ბურკა.

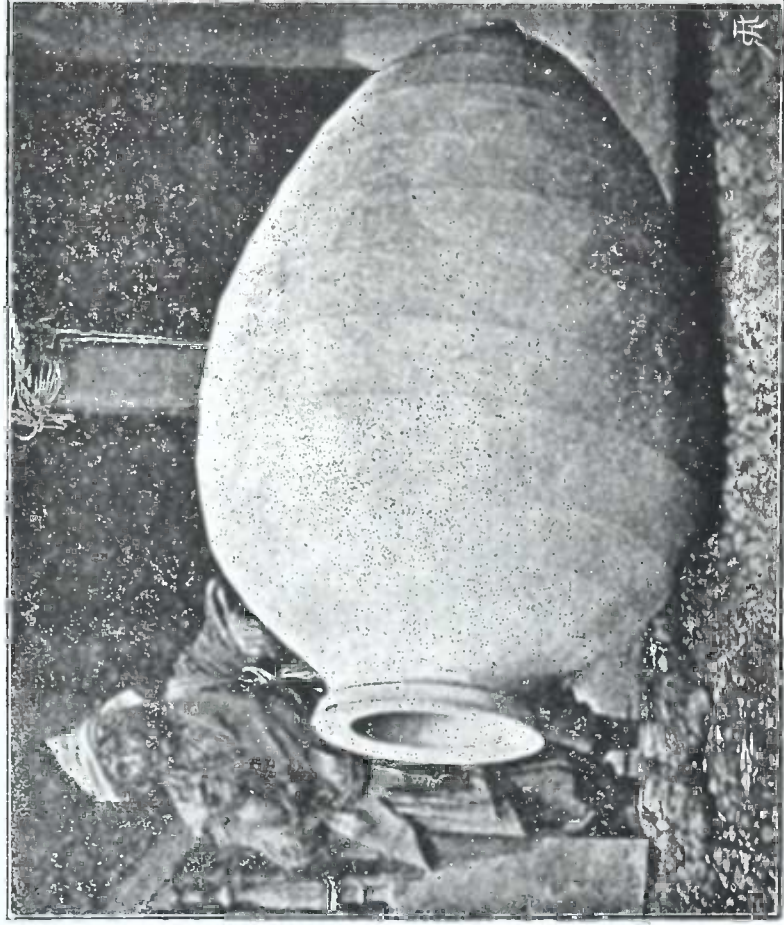
37/18

საზნდარი. Свирельникъ.

ამბლუბი. Имеретини.

ამბული მკვევლე. Имеретинъ—гончаръ.

იერელი მეზღე. იმერეთ. სადვნიკი.

რაქველი მუშა. რაჩინეცი — მუშა (რაბოტნიკი).

იბერელი ქალები. იმერტინკი.

ს. ჯუჯუაძე (იერუსალიმის მუზეუმი)

რაკველები. რაჩინცი.

გ უ რ ი ა .

გურია შეიცავს ეხლანდელს ოზურგეთის მაზრას და არის მეტად მდიდარი ბუნების მხარე, მაგრამ ციებ-ცხელებიანი.

გურიაში ცხოვრობს 76,000 სული ქართველი, რომელთაც **გურულეხს** უწოდებენ, ენითა და სარწმუნოებითა ქართველთა.

გურულები მისდევენ: ხენა-თესვას (სთესენ უმეტესად სიმინდს და ღომს), მევენახობას, აღებ-მიცემობას და აბრეშუმის ქვის მოყვანას.

იმერლებსავეთ გურულებიც მეტად ღამაზი, ჰაეროვანი, ჩქარა მოლაპარაკე, მარჯვე, გულადი, ნიჭიერი და ცქვიტი ხალხია, უყვართ პირდაპირობა და სძულთ პირმოთნეობა.

Г у р и я .

Гурія занимает нынѣшній Озургетскій уѣздъ и есть страна весьма богатая природой, но лихорадочная.

Въ Гуріи живетъ 76,000 душъ картвельцевъ, именуемыхъ гурійцами, съ вѣрой и языкомъ первыхъ.

Гурійцы занимаются: хлѣбопашествомъ (сѣютъ преимущественно кукурузу и гоми), винодѣліемъ, торговлей и шелководствомъ.

Подобно имеретинамъ гурійцы народъ весьма красивый, статный, живой, ловкій, смѣлый, способный, прямодушный.

გურული ქალი. გურიკა.

გურული ქალი. გურიკა.

გურული. გურიეც.

- ჟაბჯანა - გურიეც
 - ნიკ. სერიანი - ათი-მეტი
 გურულები. გურიეც.

გურული ქალი. გურიკა.

გურული მილიციონრები. გურ. милиціонеры.

გურული ქალი. გურიკა.

გურული ოჯახში. Гуріецъ въ семьѣ.

გურული ქალები. Гурійки.

ს ა მ გ რ ე ლ ი ა .

სამეგრელოს უჭირავს დიდი და მეტად მდიდარი ბუნების, მაგრამ ტყიან-ჭაობიანი და ციებ-ცხელებიანი ველი, დაწყობილი მდინარე ცხენის-წყლიდამ ვიდრე შავ ზღვამდე.

აქ ითვლება 250,000 სულამდე მცხოვრები ქართველთა ტომისა, რომელთაც **მეგრელებად** უწოდებენ, სარწმუნოებითა და ქართველთა მონათესავე ენითა.

მეგრელები მისდევენ: ხენა-თესვას (სთესენ უმეტესად სიმინდს და ღომს), მევენახობას, აბრეშუმის კის მოყვანას, საქონლის მოშენებას და ალბ-მიცემობას.

იმერლებისა და გურულებისავით მეგრელებიც მეტად ლამაზი, ნიჭიერი, მარდი და გამბედავი ხალხია.

М и н г р е л и я .

Мингрелия занимает обширную, съ весьма богатою природою равнину, но лѣсисто-болотистую и лихорадочную, начиная отъ р. Цхенись-цкали до самаго Чернаго моря.

Здѣсь живетъ до 250,000 жителей картвельскаго племени, именуемыхъ мингрельцами, говорящихъ родственнымъ картвельскому языкомъ и исповѣдывающихъ христіанскую вѣру.

Мингрельцы занимаются: хлѣбопашествомъ (сѣютъ преимущественно кукурузу и гоми), винодѣліемъ, шелководствомъ, скотоводствомъ и торговлею.

Подобно имеретинамъ и гурійцамъ мингрельцы весьма красивый, способный, ловкій и смѣлый народъ.

მეგ. ქ. ცხენზე და მეგრელი. მინგრელკა на лошади и мингрелець.

მეგრელი ქალი. მინგრელკა.

მეგრელი. მინგრელეცქ.

მეგრელი წყალზე. მინ. ყუ воды.

მეგრელი მწყემსი. Мингрелецъ—пастухъ.

მეგრელი გლახები. Мингрельскіе нищіе.

მეგრული ქალები. Mingrelki.

მეგრული ქალები. Mingrelki.

მეგრული ქალი. Mingrelka.

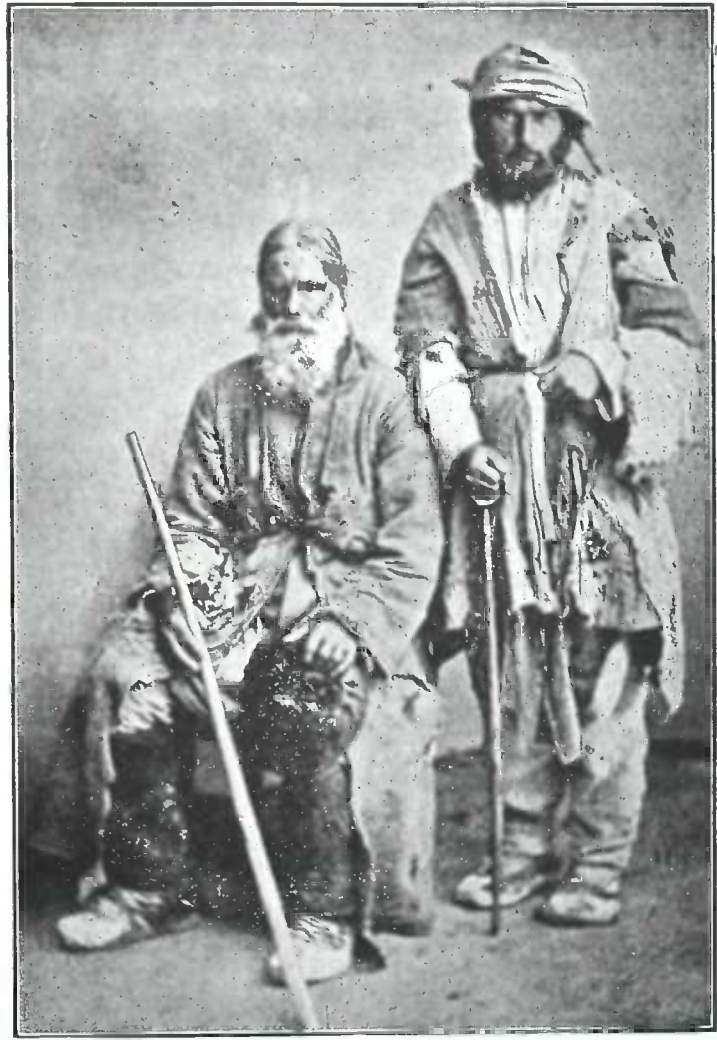
მეგრული. მინგრელეც.

მეგრულეზი. მინგრელეცი.

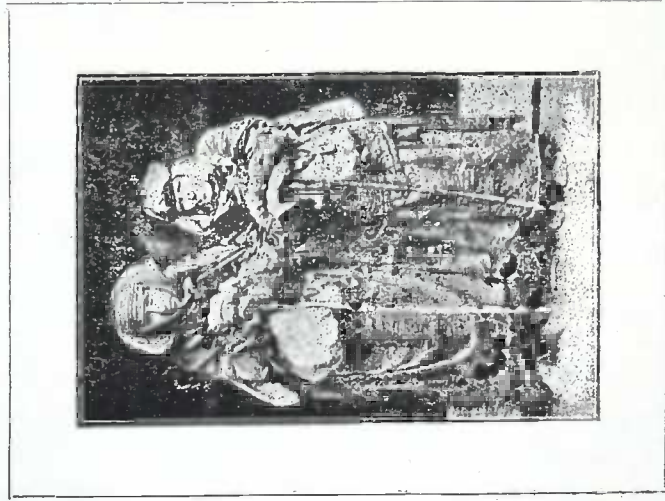
მეგრული. მინგრელეც.

გლობები. ნიშიე.
მარტოვიძე

გლობი. ნიშიე.
მარტოვიძე

გლობი. ნიშიე.
მარტოვიძე

ს ვ ა ნ ე თ ი.

სვანეთს უჭირავს მეტად მაღალი და მთიანი ადგილი მდინარე ენგურის და ცხენის-წყლის სათავეებში. აქ სცხოვრობს 15,000 სულამდე მცხოვრები ქართველთა ტომისა, წოდებულნი **სვანებად**, სარწმუნოებითა და ქართველთა მონათესავე ენითა.

სვანები მისდევენ: ხვან-თესვას, მებოსტნობას და ნადირობას.

სვანები წამოსადეგი, გამჭრიახი და თავისუფლების და სამშობლო ადგილის მოყვარე ხალხია, მასთან უკეთესი მონადირენი და მსროლენნი.

С в а н е т и я.

Сванетія занимаетъ весьма высокое мѣстоположеніе въ верховьяхъ р.р. Энгур и Цхенись-икали. Здѣсь живетъ до 15,000 душъ картвельскаго племени, именуемыхъ сванами, говорящихъ родственнымъ грузинскому языкомъ и исповѣдывающихъ христіанскую вѣру.

Сваны занимаются: земледѣліемъ, огородничествомъ и охотой.

Сваны народъ здоровый, статный, смѣтливый, свободолюбивый и лучшіе охотники и стрѣлки.

სვანები. სვანნი.

სვანი დელაკალები. Сванки.

სვანის ოჯახი. Семья свана.

სვანთ. სვანთ.

სვანთ. სვანთ.

მესხეთი.

მესხეთი ეწოდებოდა მთელი ქორახის და მტკვრის ზემო ხეობებს. მცხოვრებთა რიცხვით და გამოჩინებით, მესხეთი უწინ დანარჩენ საქართველოსა-კი სჭარბობდა, მაგრამ 1626 წლიდამ ოსმალებმა მოჰგლიჯეს იგი დანარჩენ საქართველოს და ათას-გვარი მტარვალობით გაავრცელეს მასში მაჰმადის სარწმუნოება.

მთელს მესხეთში დღეს სცხოვრობს 100,000 სულამდე ქართველთა ტომისა, მოლაპარაკე ქართულის ენითა და აღმსარებელი მაჰმადის სარწმუნოებისა.

მესხნი მისდევენ: ხენა თესვას, ბაღოსნობა-მეზოსტნობას და მეფუტკრობას.

გურულებსავით მესხები (აჭარლები, ქობულეთლები და სხვანი) ლამაზი, ტანადი, მარდი, მხნე და გამბედავი ხალხია.

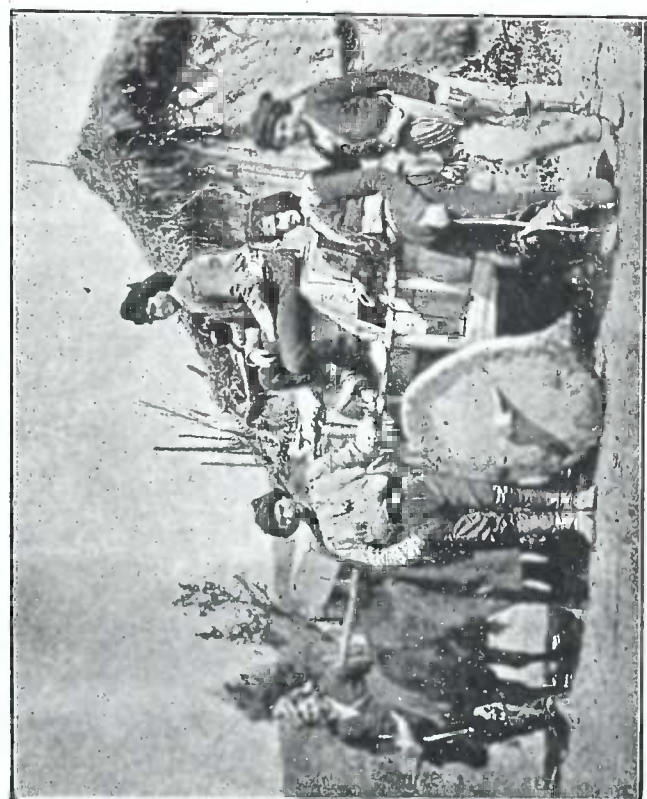
Месхетія.

Месхетіей наз. верхнее течение Куры и весь бассейн р. Чороха. Числомъ жителей и процвѣтаніемъ своимъ, Месхетія въ одно время стояла выше остальной части Грузіи, но съ 1626 года, турки отторгнули Месхетію у Грузіи и, распространивъ въ ней магометанство, положили тѣмъ конецъ ея славному процвѣтанію.

Въ цѣлой Месхетіи нынѣ живеть до 100,000 душъ жителей картвельскаго племени, говорящихъ на грузинскомъ языкѣ и исповѣдывающихъ магометанскую вѣру.

Месхи занимаются: земледѣліемъ, садоводствомъ, огородничествомъ и пчеловодствомъ.

Подобно гурійцамъ месхи (аджарцы, кобулетцы и др.) народъ красивый, статный, ловкій, бодрый, смѣлый.

ქობულეთელი. ჩობულეთი.

აჭარელი ლოცვაზე. აჯარეცხი ნა მოლიტვას.

აჭარელი. აჯარეცხი.

ჭანეთი ანუ ლაზისტანი.

ჭანეთი ანუ ლაზისტანი ეწოდება შავი ზღვის სამხრეთი კილით მდებარე ქვეყანას ვიდრე ქ. ტრაპეზონამდე. აქ სცხოვრობს 100,000 სულამდე მცხოვრები ქართველთა ტომისა, ქართველთა მონათესავე ენითა, ხოლო სარწმუნოებით—მაჰმადიანნი.

ლაზნი მისდევენ: ხენა-თესვას, ვაჭრობას და ნავოსნობას.

ლაზები მეტად ნიჭიერი, მარდი და შეძლებული ხალხია, მასთან—უკეთესნი მეზღვაურნი.

Дчани или Лазистанъ.

Дчани или Лазистаномъ наз. южное побережье Чернаго моря до г. Трапезона. Здѣсь живетъ до 100,000 душъ жителей картвельскаго племени, говорящихъ родственнымъ грузинскому языкомъ, но исповѣдывающихъ магометанскую вѣру.

Лазы занимаются: земледѣліемъ, садоводствомъ и мореходствомъ.

Лазы народъ способный, ловкій, состоятельный и хорошіе моряки.

ქანი ანუ ლაზი. ლაზ.

ქანი ანუ ლაზი. ლაზ.

ლაზები. ლაზი.

39
w 853